

Sygn. akt III AUa 812/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gerszewska (spr.)
Sędziowie:	SSA Daria Stanek SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń
Protokolant:	sekr.sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2016 r. w Gdańsku

sprawy E. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o świadczenie przedemerytalne

na skutek apelacji E. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 marca 2016 r., sygn. akt IV U 1315/15

1. zmienia zaskarżony wyrok i przyznać E. G. prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 23 kwietnia 2015 roku;
2. nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;
3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz E. G. kwotę 180,00 (sto osiemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Okręgowym;
4. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz E. G. kwotę 976,44 (dziewięćset siedemdziesiąt sześć 44/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń SSA Małgorzata Gerszewska SSA Daria Stanek

Sygn. akt III AUa 812/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. decyzją z 29 maja 2015 r. odmówił E. G. prawa do świadczenia przedemerytalnego, wskazując jako podstawę art. 2 ust. 1 ustawy z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych oraz przepisy ustawy z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zdaniem organu rentowego ubezpieczona nie spełnia warunku rozwiązania stosunku pracy, bowiem jej zatrudnienie ustало z upływem okresu jego trwania. Łączny okres ubezpieczenia wnioskodawczyni to 35 lat, 1 m-c, 14 dni.

Odwołując się od powyższej decyzji E. G. domagała się jej zmiany i ustalenie, że nabyła prawo do świadczenia przedemerytalnego. Wniosła również o przeprowadzenie dowodów z jej przesłuchania oraz z zeznań świadków na okoliczność wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 1 września 1971r. do 30 września 1976 r.

W uzasadnieniu odwołania pełnomocnik ubezpieczonej wskazał, że w zaskarżonej decyzji organ rentowy brał pod uwagę ostatnie świadectwo pracy E. G., zgodnie z treścią którego stosunek pracy ustał z upływem okresu, na który umowa o pracę została zawarta. Tymczasem ubezpieczona nabyła uprawnienia do zasiłku przedemerytalnego po zakończeniu poprzedniego stosunku pracy - 31 grudnia 2010 r. uległa bowiem rozwiązaniu umowa o pracę w Klubie (...), w którym była zatrudniona ponad 6 miesięcy, z powodu jego likwidacji. Na dzień rozwiązania stosunku pracy staż ubezpieczeniowy skarżącej, łącznie z pracą w gospodarstwie rolnym, wyniósł 35 lat, 11 miesięcy, 10 dni. Po zakończeniu zatrudnienia ubezpieczona była zarejestrowana jako bezrobotna i otrzymywała zasiłek dla bezrobotnych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie powołując się na okoliczności podniesione w decyzji. Pozwany wskazał, że nie rozpatrywał zeznań świadków na okoliczność pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym, gdyż pozostają one bez wpływu na prawo wnioskodawczyni do świadczenia przedemerytalnego. Organ rentowy przypomniał, że wnioskodawczyni z pierwszym wnioskiem o świadczenie wystąpiła 2 lutego 2012 r. i że decyzją z dnia 17 lutego 2012 r. odmówiono jej prawa do świadczenia z uwagi na brak 35 – letniego okresu zatrudnienia, a także błędną podstawę prawną w świadectwie pracy z Klubu (...).

Wyrokiem z dnia 11 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Toruniu oddalił odwołanie ubezpieczonej wskazując następujące motywy rozstrzygnięcia:

E. G. urodziła się (...) W okresie od 1 listopada 1994 r. do 31 grudnia 2010 r. była zatrudniona w Klubie (...) w T.. W świadectwie pracy z 31 grudnia 2010 r. pracodawca wskazał, że stosunek pracy ustał w wyniku wypowiedzenia dokonanego przez pracodawcę – art. 30 § 1 pkt 2 k.p.

Od 25 lipca 2011 r. ubezpieczona zarejestrowana była w Urzędzie Pracy jako osoba bezrobotna z prawem do zasiłku dla bezrobotnych w wysokości 120% od 2 sierpnia 2011 do 1 sierpnia 2012 r.

E. G. 2 lutego 2012 r. złożyła wniosek o przyznanie świadczenia emerytalnego dołączając do niego zaświadczenie Urzędu Pracy z tego samego dnia dotyczące okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych wraz z informacją, że w okresie zarejestrowania nie odmówiła ofert pracy.

Organ rentowy decyzją z 17 lutego 2012 r. odmówił ubezpieczonej prawa do świadczenia, bowiem na dzień rozwiązania stosunku pracy nie udowodniła 35 lat pracy, a jedynie 31 lat, 10 m-cy, 11 dni, poza tym w świadectwie pracy z Klubu (...) jako podstawę rozwiązania stosunku pracy pracodawca winien powołać się na ustawę z 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników.

Od decyzji E. G. nie złożyła odwołania.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że 14 marca 2012 r. skarżąca otrzymała z Klubu (...) sprostowane świadectwo pracy z właściwą podstawą prawną rozwiązania stosunku pracy. Zarejestrowana była jako bezrobotna do 13 października 2012 r. w tym od 2 sierpnia do 13 października 2012 r. bez prawa do zasiłku.

Od 1 marca 2013 r. do 22 sierpnia 2014 r. E. G. zatrudniona była jako kustosz w G. (...) w D.. Stosunek pracy ustał z upływem okresu na jaki została umowa o pracę zawarta.

Wnioskodawczyni od 29 września 2014 r. zarejestrowała się jako bezrobotna z prawem do zasiłku za okres od 29 września 2014 r. do 28 września 2015 r. Dnia 22 kwietnia 2015 r. złożyła wniosek o świadczenie przedemerytalne dołączając do niego zaświadczenie z PUP z 30 marca 2015 r. o okresie pobierania zasiłku zawierające informację, iż w okresie zarejestrowania nie otrzymała ofert pracy, sprostowane świadectwo pracy z Klubu (...) oraz zeznania świadków potwierdzających jej pracę w gospodarstwie rolnym rodziców.

Organ rentowy wydał decyzję odmowną.

W toku postępowania sądowego pozwany nie kwestionował sprostowanego świadectwa pracy ubezpieczonej ani faktu jej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, czemu dał wyraz w piśmie z 6 listopada 2015 r. Wskazał jednak, że wznowienie postępowania o świadczenie emerytalne w oparciu o nowo przedłożone dowody nie było możliwe, ponieważ po rozwiązaniu stosunku pracy w trybie uprawniającym do świadczeń przedemerytalnych a następnie po pobraniu zasiłku dla bezrobotnych ubezpieczona wykonywała kolejną pracę zarobkową podlegającą ubezpieczeniom społecznym

Sąd I instancji, uznając zasadniczo stan faktyczny za niesporny, wskazał, że wniosek ubezpieczonej z 22 kwietnia 2015 r. winien być rozpoznany w trybie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (nie dzieląc tym samym stanowiska pozwanego), albowiem wnioskodawczyni po prawomocnej decyzji z dnia 17 lutego 2012 r. przedłożyła nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczenia przedemerytalnego. Sprostowane świadectwo pracy z Klubu (...) nie budzi żadnych zastrzeżeń i poświadcza, że rozwiązanie stosunku pracy z E. G. nastąpiło w trybie uprawniającym do starania się o świadczenie przedemerytalne.

Zgodnie z treścią odwołania Sąd rozpatrywał uprawnienia wnioskodawczyni do świadczenia przedemerytalnego w odniesieniu do świadectwa z 31 grudnia 2010 r. analizując przesłanki ujęte w ustawie z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych w art. 2 ust. 1 pkt 5.

W świetle przywołanego przepisu prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie która: do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy posiada okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet.

Ubezpieczona, by udokumentować staż pracy na dzień 31 grudnia 2010 r. w ilości 35 lat, przedłożyła dowody umożliwiające doliczenie jej do stażu pracy okres pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 – tego roku życia. Wobec tego, że organ rentowy nie kwestionował wykonywania przez ubezpieczoną tej pracy Sąd nie prowadził na tę okoliczność postępowania dowodowego (tj. dowodu z zeznań świadków) i po złożeniu zeznań przez ubezpieczoną nie analizował czy praca w gospodarstwie rolnym może być doliczona do stażu pracy w myśl art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z uwagi na brzmienie dalszych przepisów warunkujących nabycie prawa do świadczenia przedemerytalnego, których ubezpieczona nie spełniła.

Sąd I instancji wskazał dalej, że zgodnie z treścią art. 2 ust. 3 ustawy świadczenie przedemerytalne przysługuje osobie określonej w ust. 1 po upływie co najmniej 180 dni pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia, jeżeli osoba ta spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) nadal jest zarejestrowana jako bezrobotna;
- 2) w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych;

3) złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 180-dniowy okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

Z kolei w myśl art. 2 ust. 5 pkt 2 do okresu 180 dni pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ust. 3, wlicza się:

1) okresy, za które, zgodnie z art. 75 ust. 2 ustawy o promocji zatrudnienia, prawo do zasiłku dla bezrobotnych nie przysługiwało;

2) okresy zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych podjętego w tym okresie; w przypadku gdy zatrudnienie lub inna praca zarobkowa ustanie po upływie 180-dniowego okresu, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje, jeżeli wniosek o przyznanie tego świadczenia zostanie złożony w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia ustania zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych.

Wskazując na powyższe Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczona powinna podjąć inną pracę zarobkową w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych przysługującego z racji utraty pracy z powodu likwidacji pracodawcy, zaś wniosek o świadczenie przedemerytalne złożyć w terminie nie przekraczającym 30 dni od dnia ustania zatrudnienia. W przedmiotowej sprawie E. G. pobrała cały należny jej zasiłek dla bezrobotnych przysługujący po utracie pracy w Klubie (...), po czym podjęła zatrudnienie na umowę o pracę na czas określony. Ten stosunek pracy zakończył się 22 sierpnia 2014 r. Ubezpieczona otworzyła nowy okres zasiłkowy, a wniosek o świadczenie emerytalne złożyła dopiero 22 kwietnia 2015 r.

Uznając odwołanie ubezpieczonej za niezasadne Sąd Okręgowy orzekł w sentencji zgodnie z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku wywiódła E. G. zaskarżając go w całości. Zarzucając:

1. nierozpoznanie istoty sprawy w związku z naruszeniem art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez brak dokonania ustaleń i oceny przedmiotowej sprawy w kwestii zatrudnienia ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 1 września 1972 r. do 30 września 1976 r., a nadto w zakresie trybu rozwiązania z ubezpieczoną stosunku pracy z Klubem (...) w T., pomimo że tylko te okoliczności były sporne między stronami

2. naruszenia przepisów prawa materialnego, a w szczególności:

- art. 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy poprzez błędną wykładnię przesłanek nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, w szczególności dotyczącego ustania zatrudnienia w określonym trybie oraz okresów pobierania zasiłków dla bezrobotnych i przesłanki złożenia wniosku o przyznanie prawa do świadczenia przedemerytalnego;

3. błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na błędnym ustaleniu, że na dzień złożenia pierwotnego wniosku ubezpieczona nie spełniła wymagań do przyznania jej świadczenia emerytalnego, których to przesłanek nie spełnia także w chwili obecnej z uwagi na otwarcie nowego okresu zasiłkowego i złożenie wniosku o świadczenie przedemerytalne dopiero 22 kwietnia 2015 r., co jest niezgodne ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, zwłaszcza z aktami rentowymi oraz zeznaniami wnioskodawczyni.

4. naruszenie prawa procesowego, mające wpływ na rozstrzygnięcie, a w szczególności:

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nielogiczną, niezgodną z zasadami doświadczenia życiowego a przez to dowolną ocenę dowodów, co prowadzi do dowolnej, a nie swobodnej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów i

w konsekwencji błędne ustalenie daty złożenia wniosku o świadczenie przedemerytalne przez wnioskodawczynię i ustalenie otwarcia przez ubezpieczoną nowego okresu zasiłkowego,

- naruszenie art. 229 k.p.c. poprzez niezasadną ocenę przez Sąd 1 instancji innych przesłanek uprawniających do nabycia świadczenia przedemerytalnego, niż okres zatrudnienia ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 1 września 1972 r. do 30 września 1976 r., a nadto w zakresie trybu rozwiązania z ubezpieczoną stosunku pracy z Klubem (...) w T., pomimo że tylko te okoliczności były sporne między stronami w przedmiotowej sprawie, a spełnienie pozostałych przesłanek do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego przez ubezpieczoną zostało w sposób niebudzący wątpliwości przyznane przez organ rentowy

wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku oraz zaskarżonej decyzji i przyznanie prawa do świadczenia przedemerytalnego,
2. obciążenie kosztami procesu w całości organu rentowego,
3. zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

W uzasadnieniu apelacji skarżąca szczegółowo uzasadniła swe stanowisko nie podzielając argumentacji zarówno organu rentowego jak i Sądu Okręgowego. Wskazała, że już w momencie złożenia pierwotnego wniosku o świadczenie przedemerytalne spełniała wszystkie prawem przewidziane przesłanki do nabycia tego świadczenia. Okolicznościami spornymi między stronami w niniejszym postępowaniu było, zatrudnienie w okresie od 1 września 1972 r. do 30 września 1976 r. w gospodarstwie rolnym rodziców jak również tryb rozwiązania umowy o pracę z Klubem (...) w T.. Pozostałe przesłanki, wymagane do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, zostały bowiem spełnione, już w momencie składania pierwotnego wniosku, co zostało przyznane przez organ rentowy.

W ocenie apelującej Sąd I instancji nie rozpoznał w niniejszej sprawie istoty sporu. Powinien ograniczyć przeprowadzone w sprawie czynności do zbadania wyłącznie spornych okoliczności między stronami a tymczasem oddalił odwołanie, wskazując w uzasadnieniu niespełnienie innych wymaganych prawem przesłanek przez ubezpieczoną, niż te, które były przedmiotem sporu między stronami.

Pomimo zarzutu dotyczącego nierozpoznania istoty sporu apelująca nie wniosła o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, wskazując na treść art. 386 § 4 k.p.c. pozwalający na fakultatywność takiego rozstrzygnięcia, nie wykluczając orzeczenia przez Sąd II instancji co do istoty sprawy.

Ubezpieczona podzieliła zapatrywanie Sądu Okręgowego, iż organ rentowy, a w konsekwencji także Sąd, powinien rozpoznać przedłożone przez nią nowe dowody w trybie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Oznacza to, że skoro już w dacie pierwotnego orzekania o prawie do świadczenia przedemerytalnego, spełniała wszystkie prawem wymagane przesłanki, również te zakwestionowane przez organ rentowy, to nabyła prawo do świadczenia przedemerytalnego zgodnie ze złożonym wnioskiem, a fakt podjęcia zatrudnienia na umowę na zastępstwo w Gminnej Bibliotece Publicznej, pozostaje bez znaczenia dla przedmiotowej sprawy.

Za niewłaściwe uznała ustalenie, że rozpoczęła nowy okres zasiłkowy, a wniosek złożyła dopiero 22 kwietnia 2015 r. podkreślając, że wniosek złożony przez nią w trybie art. 114 ustawy o ubezpieczeniach i rentach z FUS, nie jest wnioskiem nowym, więc powinien być rozpatrywany w zakresie spełnienia przesłanek na dzień złożenia pierwotnego wniosku. W toku postępowania wykazała wymagane okresy składkowe i nieskładkowe (po uwzględnieniu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców) oraz ustanie zatrudnienia w Klubie (...) w T. w wyniku likwidacji zakładu pracy, a zatem spełnienie przesłanek do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego od momentu złożenia pierwotnego wniosku.

Wskazując na powyższe ubezpieczona wniosła o uwzględnienie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej zasługuje na uwzględnienie, zasadnymi okazały się bowiem zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego i procesowego.

Na wstępie zauważyć należy, że postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem wnioskowym. Do wniosku o ustalenie prawa do świadczenia ubezpieczonej obowiązany jest przedłożyć dowody potwierdzające staż pracy - art. 116 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Odnośnie świadczenia przedemerytalnego obowiązek przedstawienia dowodów uzasadniających prawo do niego wynika z art. 7 ust. 3 ustawy z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.).

Wniosek ubezpieczonej z 22 kwietnia 2015 r. o przyznanie świadczenia przedemerytalnego złożony w trybie art. 7 cyt. wyżej ustawy, co jest okolicznością niesporną, nie był wnioskiem pierwszorazowym, lecz ponownym wnioskiem o przyznanie żądanego świadczenia.

Ustawa o świadczeniach przedemerytalnych w art. 11 odsyła – w sprawach w niej nieuregulowanych – do ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w tym art. 114. Przepis ten stanowi podstawę prawną weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym ex lege stanem uprawnień emerytalno-rentowych ubezpieczonych. Określa tryb ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości i stanowi swoistą, nadzwyczajną kontynuację postępowania przed organem rentowym w tej samej sprawie wskutek przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które miały wpływ na prawo do określonego świadczenia (R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007; K. Antonów: Ponownie ustalanie prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, Przegląd Sądowy 2009 nr 1, s. 59 oraz K. Antonów, M. Bartnicki, B. Suchacki: Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2009, a nadto uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 Nr 7, poz. 117 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r., II UKN 41/00, Prokuratura i Prawo 2001 nr 6 - dodatek, poz. 39; z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09, LEX nr 621346 i z dnia 24 marca 2011 r., I UK 317/10, LEX nr 811823).

Utrwalony w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego jest pogląd, że na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej wielokrotnie i w każdym czasie można wznawiać postępowanie i że wznowienie postępowania w tym trybie korzysta z pierwszeństwa w stosunku do przepisów kodeksu postępowania cywilnego (zwłaszcza do art. 403 § 2) i kodeksu postępowania administracyjnego (zwłaszcza do art. 145 § 1 pkt 5). Sąd Apelacyjny nie podziela zatem stanowiska pozwanego zawartego w piśmie z 5 listopada 2015 r. (k. 28 – 28v a.s.) jakoby przeszkodą w rozpoznaniu wniosku ubezpieczonej w tym trybie było podjęcie przez nią – po wydaniu decyzji z 17 lutego 2012 r. – kolejnego zatrudnienia i pobieranie zasiłku dla bezrobotnych. Okoliczność ta pozostaje bez znaczenia dla rozpoznania sprawy. Dla powtórnego ustalania prawa do świadczenia w tym trybie niezbędnym jest bowiem powołanie nowych dowodów lub wskazanie takich okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji organu rentowego, które mogą mieć wpływ na stwierdzenie istnienia (nieistnienia) dochodzonego (przyznanego) prawa. Złożenie wniosku o ponowne ustalenie uprawnień do świadczenia w trybie art. 114 ust. 1 FUS nie jest obwarowane żadnym terminem, czy też innymi przesłankami. Stanowi nadzwyczajną kontynuacją poprzedniego postępowania przed organem rentowym w tej samej sprawie, której celem jest podważenie pierwotnej decyzji i to bez względu na to, czy uprawomocniła się na skutek upływu terminu do wniesienia odwołania, czy też na skutek orzeczenia sądu. To swoiste "wznowienie postępowania" ogranicza prawomocność czy też niewzruszalność decyzji organu rentowego w sprawach emerytalno-rentowych (vide wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14, LEX nr 1958500). Obowiązkiem organu rentowego, po złożeniu wniosku o ponowne ustalenie prawa do świadczenia, było zatem dokonanie jego weryfikacji i ustalenie czy pojawiły się przesłanki określone art. 114 ustawy. Po wniesieniu odwołania obowiązek ten spoczywał na Sądzie. Sąd Okręgowy, choć uznał potrzebę badania uprawnień E. G. w trybie art. 114 FUS ((m.in. zarządzeniem z 28 sierpnia 2015 r. zwrócił akta pozwanemu na zasadzie art. 467 § 4 k.p.c. celem przeprowadzenia postępowania w oparciu o art. 114 ustawy emerytalnej - k. 16 a.s.), to nie ustrzegł się błędów i – po zajęciu stanowiska przez pozwanego o braku podstaw do wznowienia postępowania – badaniu poddał spełnienie przez wnioskodawczynią przesłanek z art. 2 ust. 5 ustawy z

30 kwietnia 2004 r., które nie tylko nie były podnoszone przez strony ale też nie stanowiły elementu stanu faktycznego w niniejszej sprawie. Rzeczą Sądu I instancji było natomiast zbadanie czy przedłożone przez E. G. dowody są tymi, o których stanowi przywołany przepis prawa. Powtórzyć należy, że celem ponownego ustalenia w trybie art. 114 ustawy emerytalnej (do którego odnosi się art. 11 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych) jest ponowne rozstrzygnięcie o uprawnieniach, które powstały ex lege przed wydaniem decyzji przez organ rentowy. Nie budzi wszak wątpliwości, że prawo do świadczenia przedemerytalnego (podobnie jak prawa do renty czy emerytury) powstaje z mocy prawa po spełnieniu przez ubezpieczonego przesłanek warunkujących jego nabycie.

Jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje ubezpieczonemu spełniającemu jedną z przesłanek wymienionych w art. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych z kwietnia 2004 r. Ubezpieczona, z uwagi na wiek, spełnić musi przesłanki wymienione w art. 2 ust. 1 pkt 5 powołanej ustawy tj. do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy posiadać okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet.

Niespornym jest, że wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego złożony przez apelującą w lutym 2012 r., został załatwiony decyzją odmowną z 17 lutego 2012 r., bowiem ubezpieczona w toku postępowania administracyjnego przed organem rentowym nie wykazała ogólnego 35 – letniego stażu (okresów składkowych i nieskładkowych) na dzień rozwiązania stosunku pracy a nadto pracodawca wskazał błędną podstawę rozwiązania umowy o pracę. Wbrew zapisowi w świadectwie pracy umowa o pracę została rozwiązana nie w drodze „zwykłego wypowiedzenia” lecz z przyczyn nie dotyczących pracownika. Okoliczność tę potwierdza sprostowane świadectwo pracy z 14 marca 2012 r. oraz akta osobowe skarżącej, w których znajduje się oświadczenie pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę w związku z rozkazem Dowódcy Wojsk Lądowych nr Z-36/Org. z 7 października 2012 r. w sprawie rozformowania klubów garnizonowych, co powoduje likwidację stanowiska kustosa – kierownika biblioteki czyli stanowiska ubezpieczonej (vide oświadczenie k. 99, świadectwo pracy k. 102 akt osobowych ubezpieczonej). Po zlikwidowaniu Klubu (...) nie doszło do przejścia pracowników przez innego pracodawcę, w szczególności przez C. w T.. Podmiot ten jest jedynie przechowawcą akt osobowych tych pracowników (vide pismo C. w T. k.70 a.s.). Trybu rozwiązania ze skarżącą stosunku pracy nie kwestionował ostatecznie organ rentowy (vide pismo ZUS k. 27 a.s.).

Ubezpieczona, jak wynika z akt sprawy, nie wykazała również w toku poprzedniego postępowania administracyjnego by na dzień rozwiązania stosunku pracy z Klubem (...) w 2010 r. legitymowała się stażem 35 lat pracy. Okres ten może jednak zostać uzupełniony pracą w gospodarstwie rolnym rodziców w latach 1972 – 1976 (na co przedłożyła zeznania świadków). Podstawą do sformułowania takiego żądania jest art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych stanowiący, że za okres uprawniający do emerytury, o którym mowa w ust. 1, uważa się okres ustalony zgodnie z przepisami art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Art.10 ust. 1 przywołanej ustawy stanowi z kolei, iż przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5 - 7 tej ustawy, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Pracę w gospodarstwie rolnym uwzględnia się jedynie wówczas, gdy była ona wykonywana w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy, także w czasie wakacji szkolnych (tak SN w wyr. z 19 grudnia 2000 r., II UKN 155/00, OSNP 2002/16/394). Kwestia możliwości zaliczania do pracy na gospodarstwie rolnym wykonywania określonych czynności w gospodarstwie była wielokrotnie przedmiotem rozważań w orzecznictwie sądowym, zwłaszcza w kontekście łączenia pracy w gospodarstwie rolnym z nauką w szkole. Za ugruntowany uznać należy w judykaturze pogląd, że uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym przed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) możliwe jest przy spełnieniu dwóch przesłanek: - wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o u.s.r., - czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyrok SN z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 190/90,

OSNAPiUS 2001, nr 4, poz. 122, notka, wyrok SN z dnia 10 maja 2000 r., II UKN 535/99, OSNAPiUS 2001, nr 21, poz. 650, wyrok SN z dnia 12 maja 2000 r., II UKN 538/99, OSNAPiUS 2001, nr 21, poz. 651, wyrok SN z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00 OSNAPiUS 2003, nr 7, poz. 186). Przez stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym rozumieć przy tym należy nie tyle codzienne wykonywanie czynności rolniczych, lecz gotowość (dyspozycyjność) do ich wykonywania, z czym z kolei wiąże się wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego.

Do uwzględnienia okresu pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym rodziców koniecznym było zatem wykazanie, że w okresach od 1 września 1972 r. do 30 września 1976 r. praca ta zajmowała jej co najmniej 4 godziny.

Z przesłuchania ubezpieczonej (złożonych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym i Sądem Apelacyjnym) wynika, że w spornym okresie od 1 września 1972 r. do 10 września 1975 r. uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego i łączyła naukę z pracą w gospodarstwie rolnym, które – jak na tamte czasy było ogromne – miało areal około 90 ha (vide odpis z księgi wieczystej k. 77 a.s., akta emerytalne K. J.). W gospodarstwie hodowano trzodę chlewną (około 20 loch, kilkadziesiąt prosiąt, knur), bydło, konie (do pracy), drób (jaja były sprzedawane a w części przeznaczane na własne potrzeby, mięso na własne potrzeby). Na obszarze około 8 ha uprawiano ziemniaki, około 6 ha zajmowały buraki, ponad 60 ha zboża, użytki zielone około 2 ha, lasy ponad 11 ha. Ojciec wnioskodawczyni K. J. zatrudniony był w tym czasie na etacie w PGR, gospodarstwem zaś zajmowała się matka (opiekująca się swą chorą matką) oraz ubezpieczona i pracownicy najemni. Praca w gospodarstwie, tak jak większość z nich w latach 70 – tych, nie była w pełni zmechanizowana. Do mechanizacji dochodziło stopniowo w okresie późniejszym. W 1990 r. rodzice skarżącej dysponowali już 4 ciągnikami, przyczepami, kombajnem zbożowym i do zbioru ziemniaków, ładowaczem, rozrzutnikiem obornika, siewnikiem, sadzarką, rozrzutnikiem obornika (vide kwestionariusz zawodowy k. 5 akt emerytalnych K. J. – ojca skarżącej).

Wnioskodawczyni niewątpliwie wykonywała wiele obowiązków w gospodarstwie rolnym rodziców, w tym obowiązków związanych z obrządkiem zwierząt (jak pojenie czy karmienie trzody chlewnej, drobiu) bądź też z pracami polowymi (przy żniwach, ziemniakach, warzywach), czyszczeniem zboża (zimą), przebieraniem warzyw i ziemniaków, przygotowaniem posiłków dla zatrudnianych pracowników (w okresie nasilenia prac polowych: orka, siew, zbiory zatrudnionych było około 20 pracowników najemnych otrzymujących oprócz wynagrodzenia również wyżywienie) i że zajmowały jej one ponad 4 godziny dziennie. Na naukę i przygotowanie się do zajęć na następny dzień pozostawało jej niewiele czasu w późnych godzinach wieczornych. Nadmiar pracy znajduje odzwierciedlenie w ocenach, jakie skarżąca otrzymywała (vide świadectwo dojrzałości k. 26 akt pozwanego) i powtórzeniem roku szkolnego (vide przesłuchanie uzupełniające wnioskodawczyni k. 103 – 104 a.s.). Nawet maturę ubezpieczona zdała dopiero we wrześniu 1975 r. (niesporne). Co prawda ubezpieczona miała cztery starsze siostry (urodzone w latach: 1947, 1949, 1952 i 1954) to jednak ona jedna mieszkała na gospodarstwie w M. i pracowała na nim. Starsze siostry bądź miały własne rodziny, bądź kontynuowały naukę na studiach.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego daje podstawy do przyjęcia, że ubezpieczona (po ukończeniu 16 roku życia) wykonywała w spornym okresie pracę w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze, który pozwala na uwzględnienie tego czasu do jej okresów składkowych. Co prawda domagała się zaliczenia pracy w gospodarstwie od 1 września 1972 r. do 30 września 1976 r. (od 1 października 1976 r. podjęła bowiem studia w T. i tam mieszkała), to uwzględnieniu podlega jedynie okres od 1 września 1972 r. do 10 września 1975 r. i od maja do 30 września 1976 r. Ubezpieczona, co wynika z jej przesłuchania, po zdaniu matury wyjechała do studiującej siostry do O. i zajmowała się jej dzieckiem, zatem okres ten nie może zatem być uwzględniony. Przy ustaleniu przez organ rentowy stażu pracy na dzień 31 grudnia 2010 r. w wymiarze 31 lat, 10 miesięcy i 11 dni praca w gospodarstwie rolnym w okresach wskazanych wyżej jest wystarczający do uzupełnienia do 35 lat.

W niniejszej sprawie warunkiem tym było wykazanie przez E. G. przesłanek wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych przed wydaniem decyzji z 17 lutego 2012 r. Istotnie, co wynika z akt pozwanego, już w 2011 r. ubezpieczona dysponowała zeznaniami świadków potwierdzających jej pracę w gospodarstwie rolnym rodziców w latach 1972 – 1976 i że okresem tym można było uzupełnić wymagany przywołanym przepisem prawa

staż. W toku postępowania sądowego ubezpieczona wyjaśniła z jakich względów zeznań tych nie dołączyła do wniosku w 2012 r. Wyjaśnienia te Sąd Apelacyjny uznaje za wiarygodne. Skarżąca nie jest osobą obeznaną z przepisami prawa stąd informacja udzielona przez pracownika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (błędna), że okresy te nie wpłyną na prawo do świadczenia z uwagi na ilość okresów nieskładkowych nie może wywoływać negatywnych dla niej skutków. Przypomnieć należy, że przepisy kodeksu postępowania administracyjnego nakładają na organy administracji publicznej szereg obowiązków: podejmowania z urzędu lub na wniosek stron wszelkich czynności niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli (art. 7 k.p.a.), prowadzenia postępowania w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej (art. 8 k.p.a.), należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego, czuwania nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu nie poniosły szkody z powodu niezajomości prawa, i w tym celu udzielania im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek - art. 9 k.p.a. Niezależnie od powyższego nawet zaniechanie zainteresowanego w przedłożeniu wszystkich wymaganych dowodów nie niweczy możliwości rozpoznania wniosku w trybie art. 114 ustawy FUS.

Reasumując, uznać należy, że ubezpieczona E. G. spełniła przesłanki do nabycia świadczenia przedemerytalnego, o których stanowi art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z 30 kwietnia 2004 r., już w 2012 r. Organ rentowy, co należy podkreślić, w toku postępowania sądowego nie kwestionował ani trybu rozwiązania umowy o pracę z Klubem (...) ani też pracy skarżącej w gospodarstwie rolnym dając temu wyraz w piśmie z 6 listopada 2015 r. (k. 27 a.s.).

Wskazując na powyższe Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i przyznał ubezpieczonej prawo do dochodzonego świadczenia od 23 kwietnia 2015 r. – pkt 1 wyroku. Jednocześnie Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, bowiem nie zachodziły przesłanki z art. 118 ustawy emerytalnej - dopiero w toku postępowania sądowego wyjaśnione zostały wszystkie okoliczności warunkujące prawo ubezpieczonej do świadczenia przedemerytalnego w tym w szczególności rozpoznania wniosku o to świadczenie w trybie art. 114 ustawy emerytalnej – pkt 2 wyroku. Uwzględniając wynik postępowania – art. 98 § 1 k.p.c. - Sąd Odwoławczy zasądził na rzecz E. G. reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Okręgowym stosownie do § 12 ust. 2 w zw. z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w brzmieniu obowiązującym do 31 lipca 2015 r. – pkt 3. O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł w pkt 4 wyroku zasądając od pozwanego na rzecz ubezpieczonej kwotę 976,44 zł w myśl art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800) obowiązującego od 1 stycznia 2016 r. uwzględniając stanowisko zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w uchwale z 29 czerwca 2016 r., III CZP 26/16, LEX nr 2067029, że kosztami przejazdu do sądu pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym - jeżeli ich poniesienie było niezbędne i celowe w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. - są koszty rzeczywiście poniesione. Na kwotę tę składa się, oprócz wynagrodzenia pełnomocnika skarżącej w kwocie 270 zł, opłata od apelacji 30 zł, zwrot wydatków związanych ze stawiennictwem pełnomocnika na rozprawie apelacyjnej 19 października i 21 grudnia 2016 r. (wraz z ubezpieczoną) tj. 564,84 zł tytułem zwrotu kosztów przejazdu samochodem osobowym na trasie T. – G. – T. [(168,95 kmx4x+564,84 zł + opłata za autostradę 111,60 zł (27,90 zł x 4)].

SSA Daria Stanek SSA Małgorzata Gerszewska SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń